Ημέρα της Γυναίκας και Φαινόμενο Ματίλντα

Φράφει για τους "Εναλλακτικούς "η Γ.Πελτέκη και Σ.Απόσογλου

Παγκόσμια Ημέρα αφιερωμένη στους Αγώνες των Γυναικών η σημερινήσε ανάμνηση μιας μεγάλης εκδήλωσης διαμαρτυρίας που έγινε στις 8 Μαρτίου του 1857 από εργάτριες κλωστοϋφαντουργίας στη Νέα Υόρκη, οι οποίες ζητούσαν καλύτερες συνθήκες εργασίας.

Φέτος θα σας μιλήσουμε για το "Φαινόμενο Ματίλντα"

Εάν κάποιος μας ρωτούσε μερικά ονόματα επιστημόνων και εφευρετών, που με τις εφεύρεσεις και τις ανακαλύψεις τους πρόσφεραν πολλά στην ανθρωπότητα, οι περισσότεροι θα απαντούσαν Albert Einstein, Γαλιλαίος, Λεονάρντο Ντα Βίντσι, Αλεξάντερ Γκράχαμ Μπελ, Νίκολα Τέσλα κ.λ.π.

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε, δύσκολα θα γινόταν κάποια αναφορά σε γυναίκα επιστήμονα ή εφευρέτη. Ο κλάδος των φυσικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM) ήταν ανδροκρατούμενος και οι γυναίκες υποεκπροσωπούνταν αν κι έδωσαν σκληρή μάχη για να μορφωθούν και να ξεφύγουν από τα στερεότυπα της εποχής, που τις ήθελαν να ασχολούνται αποκλειστικά με τις δουλειές του σπιτιού και την ανατροφή των παιδιών.

Ωστόσο, στο παρελθόν υπήρξαν πάρα πολλά παραδείγματα γυναικών που, σε πείσμα των αντιλήψεων και των στερεοτύπων της εποχής, διέπρεψαν στην επιστήμη τους και έβαλαν τα θεμέλια για σπουδαίες ανακαλύψεις και εφευρέσεις. Τις περισσότερες φορές, όμως, ήταν οι άνδρες συνάδελφοί τους εκείνοι που καρπώθηκαν την επιτυχία τους και πήραν τα εύσημα από την επιστημονική κοινότητα και την κοινή γνώμη. Το όνομά τους είτε βρισκόταν στα ψιλά γράμματα των εγχειριδίων είτε απουσίαζε εντελώς.

Ειδικότερα, ***αυτό το φαινόμενο ονομάζεται «ΜΑΤΙΛΝΤΑ»***, δηλαδή η προκατάληψη κατά της αναγνώρισης των επιτευγμάτων εκείνων των γυναικών επιστημόνων, των οποίων το έργο αποδίδεται στους άνδρες συναδέλφους τους.

Η ιστορία του συγκεκριμένου όρου ξεκινάει όταν μία αντισυμβατικήγυναίκα, η **Ματίλντα Τζόσιν Γκέιτζ**, τον 19ο αιώνα μίλησε για τις ανισότητες στην ιστορία των γυναικών, αλλά κανείς δεν το πρόσεξε.

Σχεδόν έναν αιώνα αργότερα, ένας άντρας είπε περίπου το ίδιο και έγινε διάσημος. Συγκεκριμένα, Το 1968 ο κοινωνιολόγος **Ρόμπερτ Μέρτον** περιέγραψε το λεγόμενο **φαινόμενο «Ματθαίος»**, σύμφωνα με το οποίο ένας επιφανής επιστήμονας παίρνει συχνά περισσότερη αναγνώριση σε σχέση με έναν συγκριτικά άγνωστο ερευνητή, ακόμη και αν το έργο τους είναι κοινό ή παρόμοιο. Όμως αυτό το ήξερε πολύ καλά έναν αιώνα πριν η φεμινίστρια Ματίλντα Τζόσλιν Γκέιτζ, όταν το 1883 έγραφε για το πως ενώ οι γυναίκες από τους αρχαίους χρόνους έχουν κάνει τις σημαντικότερες ανακαλύψεις για την ανθρωπότητα η συνεισφορά τους έχει παραβλεφθεί ή έχει αποσιωπηθεί ή, ακόμα χειρότερα, έχει αποδοθεί σε κάποιον άντρα.

Μετά μία άλλη γυναίκα, η ιστορικός επιστημών Μάργκαρετ Ρόσιτερ, το 1993 θύμισε σε όλους ποια ήταν αυτή που είχε την ιδέα πρώτη και έτσι γεννήθηκε το φαινόμενο «Ματίλντα» που, **ως απόδειξη της ισχύος του, θύμα του έπεσε η ίδια η γυναίκα που το συνέλαβε.**

Ένα από τα πολλά παραδείγματα γυναίκας που το έργο της φαίνεται να αποδόθηκε σε κάποιον άντρα είναι και αυτό της **Θεανώς**, της αρχαίας Ελληνίδας μαθηματικού και αστρονόμου. Έζησε τον 6ο αιώνα π.Χ. και είναι μια από τις διασημότερες αστρονόμους και κοσμολόγους της αρχαιότητας. Υπήρξε αρχικά μαθήτρια και στη συνέχεια σύζυγος του Πυθαγόρα. Δίδαξε αστρονομία και μαθηματικά στις Σχολές του Πυθαγόρα και μετά τον θάνατό του ασχολήθηκε με τη διάδοση της διδασκαλίας του. Υπάρχουν ιστορικές ενδείξεις ότι σημαντικές θεωρίες, όπως η «Χρυσή Τομή»,

ήταν δικά της πονήματα. Το έργο της Θεανώς, σύμφωνα με ιστορικές πηγές, ήταν γνωστό στους σύγχρονούς της και αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για πολλούς άντρες και γυναίκες στην αρχαιότητα. Ωστόσο, κάποιοι ιστορικοί της αρχαιότητας, αλλά και πιο σύγχρονοι, επέλεξαν να παραβλέψουν τη συνεισφορά της στην επιστήμη.

Μία ακόμη περίπτωση είναι αυτή της **Rosalind Franklin**. Η ανακάλυψη της δομής του DNA, αποδίδεται στους Jim Watson, Francis Crick και Maurice Wilkins. Οι τρεις τους, βασίστηκαν στο ερευνητικό έργο της βρετανίδας βιοφυσικού και κρυσταλλογράφου Rosalind Franklin. Εκείνη την εποχή οι γυναίκες επιστήμονες δεν μπορούσαν να κατοχυρώσουν ή να προβάλλουν εύκολα το ερευνητικό τους έργο. Δεν γνωρίζουμε ακόμα με σιγουριά αν οι Crick, Watson και Wilkins έκλεψαν τα δεδομένα της Franklin ή αν χρησιμοποίησαν δημόσια διαθέσιμα δεδομένα χωρίς την άδειά της, τα οποία στην συνέχεια οικειοποιήθηκαν. Είναι όμως γενικά αποδεκτό ότι το έργο της Franklin δεν αναγνωρίστηκε όσο θα έπρεπε και πως αν η Franklin ζούσε το 1962, όταν ο Crick, ο Watson και ο Wilkins βραβεύτηκαν με Νόμπελ, θα έπρεπε να είχε συμπεριληφθεί και η Franklin.

Τέλος, μία ακόμη χαρακτηριστική περίπτωση του φαινομένου Ματίλντα, από τις πολλές που υπάρχουν, είναι και της **Marthe Gautier**. Συγκεκριμένα, όταν η Marthe Gautier μελετούσε το σύνδρομο Down, παρατήρησε την ύπαρξη ενός επιπλέον χρωμοσώματος, αλλά δεν μπόρεσε να το αναγνωρίσει ή να τραβήξει φωτογραφίες με το μικροσκόπιο χαμηλής ισχύος που διέθετε. Τον Ιούνιο του 1958, η Gautier, αποδέχτηκε την πρόταση του Jérôme Lejeune, να του δώσει να φωτογραφίσει τις διαφάνειές της. Ο Lejeune, ο οποίος επίσης μελετούσε το σύνδρομο Down χρησιμοποιώντας όμως άλλα εργαλεία, αναγνώρισε το 47ο χρωμόσωμα, που είχε ήδη εντοπίσει η Gautier. Έξι μήνες αργότερα, η Gautier, που ήταν η πρώτη που παρατήρησε τον διαφορετικό αριθμό χρωμοσωμάτων, έμαθε πως η ανακάλυψη επρόκειτο να δημοσιευθεί στο περιοδικό της Γαλλικής Ακαδημίας Επιστημών, με τον Lejeune ως πρώτο συγγραφέα και το δικό της όνομα δεύτερο και γραμμένο λάθος.

Συνεπώς, οι γυναίκες έχουμε κερδίσει πολλά, αλλά ο Αγώνας έχει γίνει ένα με μας και συνεχίζεται ... γιατί η Πατριαρχία υπάρχει ακόμη στο κοινωνικό ασυνείδητο και όχι μόνο...

by afrodith on Sat, 08/03/2025 - 10:15

Source URL:http://2gymevosm.mysch.gr/drupal7/?q=en/node/2709